

## امر و معانی ثانوی آن از نظر برخی از تفاسیر فقهی و ادبی

### در جزءهای ۷، ۸ و ۹ قرآن کریم

حسن بیکدلی

#### چکیده

بلیغ ترین و فصیح ترین کلام ، کلام خداست که در قرآن کریم به عنوان معجزه جاوید پیامبرگرمی اسلام «صلی الله علیه و آله وسلم» تبلور یافته و دارای جنبه های مختلف اعجاز از جمله اعجاز لفظی و معنایی می باشد . علوم بلاغت قبل از اسلام به صورت پراکنده مورد توجه شاعران و ادیبان بوده ولی قرآن کریم تأثیر ژرفی براین علم گذاشته و این شاخه از علم را در مسیر تکامل قرار داده است . علم معانی که یکی از شاخه های مهم بلاغت است شامل موضوعات مختلفی از جمله انشاء طلبی می باشد که آن نیز ۵ موضوع ؛ امر ، نهی ، استفهام ، تمنی و ندا را شامل می شود . در این پژوهش تلاش شده موارد امر و معانی ثانوی آن در جزء های ۷، ۸ و ۹ قرآن کریم از منظر برخی از تفاسیر فقهی و ادبی محدود و مشخص بررسی گردیده و نکات تفسیری آن در رابطه با امر و معانی ثانوی آن در جزء های مذکور قرآن کریم نگاشته شود . روش این پایان نامه نیز جمع آوری اطلاعات به صورت توصیفی و تحلیلی بوده است ، به این ترتیب که ابتدا تمام آیات و افعال موجود بررسی گردیده و موارد امر به درستی و دقت تشخیص داده شدند و در مراحل بعدی تلاش کردیم به هدف اصلی ، که درک معنای صحیح تر آیات با توجه به موارد مطرح شده در مورد افعالی که دارای معانی ثانوی می باشند رهنمون شویم . طی پژوهشی که به عمل آمد ۲۸۹ مورد کاربرد امر، در این سه جزء استخراج گردید ، که ۱۰۸ مورد آن در معنای اصلی امر و ۱۸۱ مورد باقیمانده ، در معنای ثانوی امر به کار رفته است .

کلید واژه ها : قرآن کریم - بلاغت - انشاء - امر - معانی ثانوی .

## Abstract:

The most admired and the most eloquent word, is the God's word that is crystallized in the holy Quran as the miraculous miracle of the prophet of Islam (peace be upon you and Allah) and have different aspects of miracle such as literal (verbal) and semantic miracle. Rhetoric science has been regarded as scattered by poets and literary but the holy Quran has a profound effect on this science and this branch of science is in the path of evolution. semantic science that is one of an important branch of eloquence include different topics such as creativity that it also includes 5 topics: order(command), forbidding, inquiry, request, call(evocation). In this research has been tried to investigate order items and its secondary meanings in the holy Quran's 7, 8, 9 sections from perspective of some limited jurisprudential and literary interpretations and its interpretative points in relation to order and its secondary meanings has been written in aforementioned holy Quran sections. The method of this thesis was also collecting information as descriptive and analytical, so that first all existing verses and verbs are investigated and order items correctly and accurately detected and a later stage, we tried to guide the main goal of understanding the correct meanings of the verses in relation to mentioned items about verbs that have a secondary meaning. During the research, 289 items of order application has been extracted in these three sections, that 108 items has been applied in the main order meaning and 181 remaining items has been applied in secondary order meanings

Keywords: the holy Quran, eloquence, theme, order, the secondary meanings

## الملخص

أبلغ الكلام و أفصحه، كلام الله تعالى، الذى تبلور فى القرآن الكريم كالمعجزة الخالدة للنبي "صلى الله عليه وآله وسلم"، و ذو الجوانب المختلفة للإعجاز ، منها: الإعجاز اللفظى و المعنوى. قد إهتمّ الشعراء و الأدباء بعلوم البلاغة قبل الإسلام بشكل متفرّق و منفصل ، لكنّ القرآن الكريم، قد أثر على هذا العلم تأثيرا عميقا، و هذا الأمر أدّى الى تطوّر هذا الفرع من العلم. علم المعانى الذى يكون من الفروع الهامة للبلاغة، يشتمل على موضوعات و مضامين مختلفة منها: الإنشاء الطلبى، وايضا الإنشاء الطلبى، يشتمل على ٥ موضوع ، منها: الأمر و الإستفهام و التمنى و النداء. فى هذا البحث تدرس المضامين المرتبطة بالأمر و المعانى الثانويّة له فى أجزاء ٧ و ٨ و ٩ من القرآن الكريم برؤية بعض التفاسير الفقهية و الأدبية المحدّدة، و تكتب المسائل والنقاط التفسيرية عن الأمر و المعانى الثانويّة له فى الأجزاء المذكورة فى القرآن الكريم. كانت طريقة هذه الرسالة، جمع المعلومات على شكل وصفى و تحليلى، فعلى هذا، فى البداية تمت دراسة كل الآيات و الأفعال الموجودة و عرفت مضامين الأمر على صحة و دقة، و فى المراحل القادمة، حاولنا أن نحقق الهدف الرئيسى، الذى يكون إدراك المعنى الأصح للآيات على أساس المضامين المطروحة، عن الأفعال التى لها معان ثانوية. خلال هذا البحث، تم استخراج ٢٨٩ مضمون إستعمال الأمر فى هذه الأجزاء الثلاثة، و قد أستعمل ١٠٨ منه، فى المعنى الأصلي للأمر و ١٨١ منه، فى المعنى الثانوى للأمر.

الكلمات الرئيسية: القرآن الكريم – البلاغة – الإنشاء – الأمر – المعانى الثانويّة